

Pensioenfonds UWV

Financieel crisisplan

Amsterdam, 9 oktober 2018

1. Inleiding

Dit financieel crisisplan bevat een beschrijving van maatregelen die het bestuur van Pensioenfonds UWV op korte termijn effectief kan inzetten indien de dekkingsgraad, de premie of de liquiditeit van het fonds zich bevindt op of zeer snel beweegt richting kritieke waarden waardoor het realiseren van de missie (of hieruit afgeleide doelstellingen) van het pensioenfonds in gevaar komt. Met dit crisisplan wordt voldaan aan de vereisten van artikel 145 van de Pensioenwet en artikel 29b van het Besluit FTK. Het risicobeleid van het fonds is ingericht binnen het huidige financieel toezichtkader en het huidige pensioencontract.

2. Visie, missie en risicohouding van het fonds

2.1 Visie

Verder bouwen aan een duurzame en toekomstbestendig pensioenregeling voor de deelnemers en gepensioneerden vanuit een robuuste en doelmatige organisatie. En de deelnemer in staat stellen tijdig de regie op het eigen pensioendossier te nemen.

2.2 Missie

In opdracht van sociale partners voeren we de pensioenovereenkomst uit en behalen we een zo goed mogelijk pensioenresultaat voor de deelnemers en gepensioneerden.

2.3 Risicohouding

Om de pensioentoezeggingen te verwezenlijken neemt het bestuur afgewogen risico's. Het risicoprofiel van het pensioenfonds is erop gericht om de risico's te beheersen die het behalen van de doelstelling kunnen belemmeren. De hoofddoelstelling is het uitkeren van de nominale pensioenaanspraken en –rechten met de aanvullende ambitie om, in de toekomst, toeslagen te kunnen verlenen. Het risicoprofiel valt binnen de limieten van het risicobudget zoals het bestuur in 2009 heeft bepaald via het toenmalige langetermijnherstelplan.

2.3.1 Risicohouding

De risicohouding van het pensioenfonds is de mate waarin het pensioenfonds bereid is risico's te lopen om de doelstellingen te realiseren. De risicohouding wordt na overleg met de sociale partners en na overleg met de organen van het pensioenfonds vastgesteld. Daarbij bepalen de kenmerken van het pensioenfonds mede de mate waarin het pensioenfonds risico's kan lopen.

De risicohouding bestaat uit drie onderdelen:

1. Kwalitatieve uitgangspunten van de risicohouding.
2. Kwantitatieve uitgangspunten van de risicohouding op korte termijn uitgedrukt in het vereist eigen vermogen (VEV).
3. Kwantitatieve uitgangspunten van de risicohouding op lange termijn uitgedrukt in het pensioenresultaat en de ondergrenzen van de haalbaarheidstoets.

Kwalitatieve risicohouding

Het bestuur heeft de beleidsuitgangspunten van het pensioenfonds voor de uitvoering van de pensioenregeling in kaart gebracht in overleg met cao-partijen. De beleidsuitgangspunten vormen de kwalitatieve uitgangspunten van de risicohouding en zijn dan ook de belangrijkste uitgangspunten voor beleidswijzigingen. De kwalitatieve uitgangspunten van de risicohouding zijn:

- De premie dient stabiel te zijn.
- Het opbouwpercentage dient zo hoog mogelijk te zijn.
- Bij de afweging opbouwpercentage / toeslag prevaleert binnen redelijke grenzen het opbouwpercentage.

- Er is een streven om toeslagen te kunnen verlenen en dit wordt gefinancierd uit rendementen.
- Kortingen van nominale pensioenaanspraken en –rechten zijn acceptabel als deze nodig zijn om de lange termijn doelstellingen te halen.

Kwantitatieve risicohouding

Het risico op de korte termijn komt tot uitdrukking in de hoogte van de vereiste dekkingsgraad. Deze is op basis van het strategisch beleggingsprofiel van het pensioenfonds bepaald op 117,5 procent¹.

Het risico op lange termijn wordt uitgedrukt in het pensioenresultaat en de ondergrenzen van de haalbaarheidstoets. De haalbaarheidstoets is gebaseerd op wettelijke voorschriften en parameters van DNB. Hierbij wordt uitgegaan van de pensioenregeling zoals vastgelegd in de cao en de voorgestelde doelstellingen en uitgangspunten van het pensioenfonds. Volgens de voorgeschreven methode wordt het pensioenresultaat bepaald en afgestemd met cao-partijen. Bij de invulling van de haalbaarheidstoets wordt door het bestuur tevens de kwantitatieve ondergrens bepaald die past binnen de risicohouding van het pensioenfonds. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets met als peildatum 1 januari 2018 zijn:

- Pensioenresultaat: 97 procent (ondergrens: 85 procent).
- Relatieve afwijking: 29 procent (bovengrens: 30 procent).

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets zijn gebaseerd op de veronderstelling dat de pensioenregeling, zoals per 1 januari 2018 van toepassing was, van kracht blijft voor een periode van 60 jaar. Het pensioenresultaat geeft een beeld van het pensioenresultaat ten opzichte van een volledig geïndexeerd pensioen. Een pensioenresultaat van 100 procent betekent volledig koopkrachtbehoud. Volledig koopkrachtbehoud is niet aan de medewerkers van UWV toegezegd (behoudens voor een specifieke groep).

3. Beschrijving van crisisomstandigheden

Het bestuur definieert een (financiële) crisis als een situatie waarbij het realiseren van de missie (of hieruit afgeleide doelstellingen) in gevaar komt. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar een aantal niveaus.

De risico's die kunnen leiden tot een crisissituatie bestaan uit:

- een toename van de verplichtingen of van de benodigde premie waarbij een lage rentestand het belangrijkste risico vormt.
- een afname van het pensioenvermogen waarbij een daling van de waarde van de beleggingen het belangrijkste risico vormt.
- een tekort aan liquiditeiten waarbij de benodigde gelden voor de funding van de overlay als belangrijkste risico geldt.

¹ Per 31 december 2017.

Gemeten aan de doelstellingen, is er naar de mening van het bestuur in de volgende omstandigheden sprake van een 'crisis'.

Crisisniveau	Crisisomstandigheden	Gevolg van de crisis
I a Basisniveau	De beleidsdekkingsgraad van het fonds ligt onder de ondergrens voor toeslagverlening van 110%, doch boven de kritieke ondergrens en het kritieke pad (zie paragraaf 4).	Het fonds kan niet indexeren waardoor de koopkracht van de pensioenen wordt uitgehold. De algehele financiële situatie van het fonds is dusdanig dat het weinig waarschijnlijk is dat binnen redelijke termijn inhaalindexatie kan worden verleend.
I b Basisniveau	De premiedekkingsgraad is lager dan 100%.	De gedempte kostendekkende premie heeft een negatief effect op de ontwikkeling van de dekkingsgraad en het herstel naar het minimaal vereiste vermogen.
II Gemiddeld	De financiële situatie van het fonds is onvoldoende om het pensioenresultaat op langere termijn naar verwachting waar te maken.	Het fonds kan naar verwachting het pensioenresultaat zoals overlegd met sociale partners niet waarmaken.
III a Hoog	De gedempte kostendekkende premie is hoger dan de feitelijke premie (het maximum van 20% van de salarissom).	De feitelijke premie van 20% van de salarissom is niet meer kostendekkend. Het opbouwpercentage moet worden verlaagd.
III b Hoog	De actuele dekkingsgraad daalt tot onder de 100%.	Het uitbetalen van pensioen-uitkeringen leidt hierdoor tot verdere aantasting van de dekkingsgraad, omdat meer uitgekeerd wordt dan beschikbaar in de reserves.
IV a Zeer hoog	De actuele dekkingsgraad daalt tot onder de kritieke ondergrens waarbij geen herstel binnen de looptijd van het herstelplan kan worden aangetoond. (zie paragraaf 4. "Kritieke dekkingsgraad")	Uit hoofde van het herstelplan dient er een verlaging doorgevoerd te worden. De 'nominale' doelstelling komt in gevaar.

Crisisniveau	Crisisomstandigheden	Gevolg van de crisis
IV b Zeer hoog	De actuele dekkingsgraad daalt tot onder het kritieke pad (zie paragraaf 4. "Kritieke pad") waarbij geen herstel (naar MVEV) binnen vijf achtereenvolgende jaren na ontstaan van het tekort wordt verwacht. ²	Uit hoofde van de maatregel Minimaal vereist eigen vermogen (artikel 140 Pensioenwet) dient er naar verwachting aan het einde van de vijf-jaars termijn/ zes meetmomenten (ultimo 2019) een onvoorwaardelijke verlaging van pensioenaanspraken en-rechten doorgevoerd te worden. De nominale doelstelling komt in gevaar.
IV c Zeer hoog	Er ontstaat een direct tekort aan liquiditeiten als gevolg van de benodigde gelden als gevolg van marktontwikkelingen.	Het uitbetalen van pensioenen en/of het nakomen van financiële contractverplichtingen staat/ staan onder grote druk.
IVd Zeer hoog	Bij scenario's van stagflatie (hoge inflatie bij lage groei en lage beleggingsopbrengsten), depressie en/of extreme marktomstandigheden (bijv. schok in Eurozone of een langdurige afname van de rente) ligt de dekkingsgraad langdurig onder het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen ³ . Het is hierbij niet waarschijnlijk dat er binnen vijf jaar na ontstaan van het tekort, autonoom herstel plaatsvindt tot het minimaal vereist eigen vermogen.	Sterke uitholling van het vermogen van het fonds, waardoor ook de nominale doelstelling onder grote druk staat.

4. Kritieke dekkingsgraad en kritiek pad

Kritieke dekkingsgraad

De kritieke dekkingsgraad, zoals hierboven bedoeld onder situatie IVa, betreft de (actuele) dekkingsgraad waarbij het fonds zonder aanvullende maatregelen (o.a. korten) geen herstel van de beleidsdekkingsgraad tot het vereist vermogen binnen de looptijd van het herstelplan kan aantonen. Wanneer de actuele dekkingsgraad zich onder deze kritieke grens bevindt, zullen er naar verwachting aanvullende maatregelen nodig zijn om tijdig voldoende te herstellen.

Per 1 januari 2018 bedraagt de kritieke dekkingsgraad circa 91%. Hierbij gelden de uitgangspunten voor het herstelplan per 1 januari 2018 waaronder de rentetermijnstructuur, het gehanteerde verwacht rendement en een hersteltermijn van 10 jaar. In onderstaande tabel is dit opgenomen in de kolom "1-1-2018".

De uiteindelijke ontwikkeling van de kritieke dekkingsgraad is onder andere afhankelijk van de rentetermijnstructuur en de verwachte rendementen. Een wijziging van de rente

² Sinds de invoering van het nFTK (1 januari 2015) heeft het fonds een dekkingstekort.

³ Ref. scenario-analyse financieel management- en risicorapportage (kwartaalbasis).

heeft daarmee een andere kritieke dekkingsgraad tot gevolg. Om enig inzicht te verschaffen in de mogelijke effecten (gevoeligheidsanalyse) is daarom in navolgende tabel de kritieke dekkingsgraad weergegeven, naast de kolom "1-1-2018", voor een viertal verschillende (vaste) rentes en verwacht rendement⁴. Voor de kritieke dekkingsgraad (Kritieke DG) is bij deze 4 scenario's uitgegaan van een looptijd voor herstel van 10 jaar (de maximale looptijd die voor 2018 van toepassing is). Bij een lagere rente geldt een hogere kritieke dekkingsgraad.

De gevoeligheidsanalyse ziet er als volgt uit:

	1-1-2018	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3	Scenario 4
Rente	Herstelplan ⁵	0,5%	1,5%	2,5%	3,5%
Rendement	Herstelplan ⁶	3,5%	4,5%	5,5%	6,5%
Looptijd	10 jaar	10 jaar	10 jaar	10 jaar	10 jaar
<i>Kritieke DG</i>	91%	99%	94%	89%	85%

Kritieke pad

Het kritieke pad, zoals hierboven bedoeld onder situatie IVb, wordt gevormd door de actuele dekkingsgraad waarbij, naar verwachting, na zes achtereenvolgende (jaarlijkse) meetmomenten in het herstelplan de minimaal vereiste dekkingsgraad nog net wordt behaald. Wanneer de actuele dekkingsgraad zich onder dit pad bevindt zal er naar verwachting na zes momenten een verlaging van pensioenaanspraken en -rechten nodig zijn om te herstellen tot de minimaal vereiste dekkingsgraad. Deze zes momenten zijn gemeten vanaf het moment dat de beleidsdekkingsgraad voor het eerst onder het minimaal vereiste niveau is gekomen (zijnde 1 januari 2015). Het zesde meetmoment is – op basis van de huidige situatie – derhalve de financiële positie eind 2019.

Ook het kritieke pad is onder andere afhankelijk van de rentetermijnstructuur en de verwachte rendementen. In navolgende tabel is het kritieke pad weergegeven, naast de kolom "1-1-2018", voor een viertal verschillende (vaste) rentes en verwacht rendement. In onderstaande tabel is het kritieke pad weergegeven vanaf 1 januari 2018 tot en met 31 december 2019. Zowel de beleidsdekkingsgraad als de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds zijn per 31 december 2017 reeds voor 4 meetmomenten lager dan het minimaal vereist eigen vermogen. Indien deze dekkingsgraden op 31 december 2019 niet boven het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen zijn gekomen, zal het fonds per 31 december 2019 een onvoorwaardelijke verlaging van pensioenaanspraken en -rechten moeten doorvoeren.

	1-1-2018	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3	Scenario 4
Rente	Herstelplan ⁵	0,5%	1,5%	2,5%	3,5%
Rendement	Herstelplan ⁶	3,5%	4,5%	5,5%	6,5%
<i>Kritiek pad</i>					
Primo 2018	97,8%	100,5%	99,4%	98,2%	97,0%
Primo 2019	101,1%	102,5%	102,0%	101,4%	100,7%
Ultimo 2019	104,3%	104,3%	104,3%	104,3%	104,3%

⁴ De gevoeligheidsanalyse is indicatief. Er is geen directe koppeling tussen de voor de gevoeligheidsanalyse gebruikte rente en rendementen en de maximale parameters in het herstelplan 2018.

⁵ Op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

⁶ Op basis van de looptijdsafhankelijke curve van het verwacht rendement conform het herstelplan per 1 januari 2018.

5. Ter beschikking staande maatregelen

Het is van groot belang om te voorkomen dat het pensioenfonds in een crisissituatie terecht komt. Beheersing van financiële risico's is daarom essentieel. Daarom wordt onder andere periodiek via ALM studies getoetst of premiebeleid, toeslagbeleid en beleggingsbeleid nog voldoende robuust zijn vormgegeven. Hierbij wordt het beleid getoetst binnen verschillende economische scenario's. Daarnaast wordt door middel van integraal risicomanagement binnen het fonds periodiek gekeken naar de risico's die het fonds loopt, de beheersing daarvan en het beleid daaromheen. Desalniettemin kan een crisissituatie ontstaan.

Crisisniveau	Crisisomstandigheden	Maatregelen
I a Basisniveau	De beleidsdekkingsgraad van het fonds ligt onder de ondergrens voor toeslagverlening van 110%, doch boven de kritieke ondergrens en het kritieke pad (zie paragraaf 4).	Zolang de beleidsdekkingsgraad van het fonds lager is dan 110% worden de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen niet geïndexeerd. In deze situatie is nog geen sprake van een verlaging van de (nominale) pensioenen.
I b Basisniveau	De premiedekkingsgraad is lager dan 100%.	Indien de premiedekkingsgraad lager is dan 100% wordt ten behoeve van de inkoop van pensioenaanspraken de beschikbare premieruimte benut.
II Gemiddeld	De financiële situatie van het fonds is onvoldoende om het pensioenresultaat op langere termijn naar verwachting waar te maken.	Wanneer in de haalbaarheidstoets de ondergrens voor het pensioenresultaat niet wordt gehaald treedt het fonds in overleg met sociale partners over (de financiering van) het pensioencontract en de risicohouding. Meer risico toevoegen in het beleggingsbeleid kan leiden tot een hoger gemiddeld pensioenresultaat, maar kan tevens leiden tot hogere mate van korten waardoor de nominale doelstelling (op korte/ middenlange termijn) onder druk komt te staan. Echter toevoegen van extra risico in de beleggingsportefeuille is tijdens de looptijd van het herstelplan slechts zeer beperkt mogelijk.

Crisisniveau	Crisisomstandigheden	Maatregelen
III a Hoog	De gedempte kostendeckende premie is hoger dan de feitelijke premie (het maximum van 20% van de salarissom).	<p>Eerst vindt overleg plaats met de werkgever en overige sociale partners over een (additionele) premieverhoging om een verlaging van de opbouw te voorkomen dan wel te minimaliseren.</p> <p>Vervolgens, wanneer de gedempte kostendeckende premie uitkomt boven de feitelijke premie, zal het bestuur een zodanig gelijke verlaging voorstellen over alle op te bouwen aanspraken dat de feitelijke premie gelijk is aan de kostendeckende premie (d.m.v. bindend advies aan sociale partners).</p> <p>Een verlaging van de opbouw zal worden bepaald zoals vastgelegd in een appendix bij het pensioenreglement.</p>
III b Hoog	De actuele dekkingsgraad daalt tot onder de 100%.	<p>Binnen het toeslagen- en kortingsbeleid zijn er geen directe maatregelen beschikbaar die het bestuur kan inzetten om herstel van de dekkingsgraad op korte termijn te realiseren. Het kortingsbeleid van het pensioenfonds is vormgegeven binnen het kader van het herstelplan.</p> <p>Het bestuur evalueert de herstel mogelijkheden van het pensioenfonds binnen het kader van het herstelplan.</p>
IV a Zeer hoog	De actuele dekkingsgraad daalt tot onder de kritieke ondergrens waarbij geen herstel binnen de looptijd van het herstelplan kan worden aangetoond. (zie paragraaf 4. "Kritieke dekkingsgraad")	<p>Indien het herstel binnen de looptijd van het herstelplan tot het niveau van het VEV niet gehaald wordt, treedt het bestuur in overleg met de werkgever over de mogelijkheid dat de werkgever extra middelen in het fonds stort.</p> <p>Indien de werkgever niet bereid is om (extra) bij te storten, zal het bestuur overgaan tot korten van opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen in aansluiting met het kortingsbeleid.</p>

Crisisniveau	Crisisomstandigheden	Maatregelen
IV b Zeer hoog	De actuele dekkingsgraad daalt tot onder het kritieke pad (zie paragraaf 4. "Kritieke pad") waarbij geen herstel (naar MVEV) binnen vijf achtereenvolgende jaren na ontstaan van het tekort wordt verwacht.	Indien er geen herstel tot het niveau van het MVEV plaatsvindt, treedt het bestuur in overleg met de werkgever over de mogelijkheid dat de werkgever extra middelen in het fonds stort. Indien de werkgever niet bereid is om (extra) bij te storten, zal het bestuur tot een korting overgaan, in aansluiting met het kortingsbeleid.
IV c Zeer hoog	Er ontstaat een direct tekort aan liquiditeiten als gevolg van de benodigde gelden als gevolg van marktontwikkelingen.	Via periodieke rapportages worden de signaleringsniveau's gemonitord. De signaleringsniveau's en beheersmaatregelen zijn opgenomen in strategisch beleggingsbeleid 2018-2020 (Bijlage 1.2 Liquiditeitsbeleid).
IVd Zeer hoog	Bij scenario's van stagflatie (hoge inflatie bij lage groei en lage beleggingsopbrengsten), depressie en/of extreme marktomstandigheden (bijv. schok in Eurozone of een sterke afname van de rente) ligt de dekkingsgraad (langdurig) onder het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen ⁷ . Het is hierbij niet waarschijnlijk dat er binnen vijf jaar na ontstaan van het tekort, autonoom herstel plaatsvindt tot het minimaal vereist eigen vermogen.	Bij de inzet van specifieke risicomanagementstrategieën zijn kosten, praktische uitvoerbaarheid en effectiviteit beoordeeld bij de samenstelling van de beleggingstrategie (zie Strategisch beleggingsbeleid 2018-2020). Daarnaast hanteert het bestuur het principe dat de lange termijn preveleert boven de korte termijn. Het bestuur heeft derhalve het restrisico. Op basis van risicoparameters (signaleringsniveaus) monitort het bestuur het beleggingsrisico doorlopend. Daarnaast is voorzien in een noodprocedure (zie hieronder) die het mogelijk maakt snel te kunnen reageren op zeer extreme gebeurtenissen op de financiële markten.

⁷ Ref. scenario-analyse financieel management- en risicorapportage (kwartaalbasis).

Financieel effect van de maatregelen⁸

- **Maatregel toeslagbeleid (sturingsmiddel bij herstel):**
Per procentpunt niet toegekende indexatie ontstaat geen verslechtering van de dekkingsgraad van ongeveer 1% dekkingsgraadpunt.
- **Extra premie (sturingsmiddel bij herstel en middel om opbouwverlaging te voorkomen):**
De impact van eenmalig 1%-punt extra premie (van de salarissom) op de dekkingsgraad blijft beperkt tot circa 0,1%-punt (op basis van de situatie per 1 januari 2018).
De impact van 10 miljoen euro aanvullende bijdrage op de dekkingsgraad blijft beperkt tot circa 0,1%-punt (op basis van de situatie per 1 januari 2018).
De bijdrage uit extra premie als herstelmaatregel is daarmee zeer gering.
- **Bijdrage werkgever:**
Uitgaande van de financiële situatie per 1 januari 2018 (actuele dekkingsgraad 102,9%) dient voor het herstel naar het minimale vereiste vermogen een bijdrage te worden ontvangen van circa 100 miljoen euro.
- **'Sturingsmiddel' beleggingsbeleid:**
Op basis van het herstelplan per 1 januari 2018 leidt het verwachte overrendement tot een jaarlijkse verbetering van de dekkingsgraad van ongeveer 3%- tot 4%-punt. Een eventuele toename van het risicoprofiel zal, naast een verwachte toename van het overrendement, leiden tot toename van risico's die uiteraard zullen worden gezien binnen de kaders van de risicohouding van het fonds.
- **Sturingsmiddel verlagen van pensioenaanspraken en –rechten (korting):**
Een korting van 1% heeft een toename van de dekkingsgraad van circa 1% tot gevolg.

Noodprocedure

Het doel van de noodprocedure is om gegeven de huidige organisatie, in geval van marktomstandigheden of andere buitengewone omstandigheden, snel als bestuur te kunnen handelen, om altijd in control te zijn. In de procedure is opgenomen hoe de samenwerking in een dergelijk geval zal verlopen tussen het dagelijkse bestuur, de commissie beleggingen en balansbeheer, het bestuursbureau en de coördinerend vermogensbeheerder.

De procedure wordt dan als volgt:

- Analyse en advies door de fiduciaire vermogensbeheerder in overleg met bestuursbureau (indien nodig bijgestaan door actuaris).
- Escalatie naar voorzitter van de commissie beleggingen en balansbeheer of diens waarnemers.
- Indien mogelijk (i.v.m. tijdige bereikbaarheid) telefonische raadpleging andere leden van de commissie beleggingen en balansbeheer.
- Besluitvorming (incl. communicatie) door dagelijks bestuur op voorspraak van voorzitter van de commissie beleggingen en balansbeheer en de directeur van het pensioenfonds.
- Verantwoording en evaluatie in eerstvolgende reguliere of extra bestuursvergadering plus rapportage aan de commissie audit, finance en risicomanagement.

⁸ De financiële effecten zijn getoetst aan het herstelplan 2018 (bij een startdekkingsgraad van 102,9%).

Uitvoerbaarheid van de maatregelen

De juridische basis voor de verschillende maatregelen die, in de verschillende niveaus van een crisis, ter beschikking staan, ligt vast in verschillende fondsdocumenten.

Maatregel	Uitvoerings-overeenkomst	Pensioen-reglement	Inzet/ overweging
Voorwaardelijke toeslag	Art. 7.1/ Art. 7.3	Art. 10.2/ Art. 10.4	Inzet bij niveau Ia
Premieruimte benutten	-	-	Overweging bij niveau Ib (in afstemming met sociale partners)
Beleggingsbeleid	-	-	Overweging bij niveau II
Verlagen opbouw	Art. 3.2	Art. 3.1.5	Inzet bij niveau IIIa
Bijdrage werkgever	-	-	Overweging bij niveau IVa en IVb (in overleg met werkgever)
Verlaging aanspraken en rechten	Art. 8.3	Art. 1.3.10	Inzet bij niveau IVa en IVb

Evenwichtige belangenafweging

Bij het inzetten van de maatregelen wordt door het bestuur, bij besluitvorming, op een evenwichtige wijze rekening gehouden met de belangen van de bij het fonds betrokken belanghebbenden. Daar waar wet- en regelgeving van toepassing is, wordt deze uitgevoerd door het bestuur. Hierover wordt door het bestuur per besluit verantwoording afgelegd door middel van de notulen.

Samengevat raken de ingezette maatregelen direct de verschillende doelgroepen:

Maatregel	Actieve deelnemer	Gewezen deelnemer	Pensioen-gerechtigde	Werkgever
Voorwaardeelijke toeslag	X	X	X	
Premieruimte benutten	X			
Beleggingsbeleid	X	X	X	
Verlagen opbouw	X			
Premieverhoging / aanvullende bijdrage				X
Verlaging aanspraken en rechten	X	X	X	

Terugdraaien van maatregelen

Bij voldoende herstel van de financiële situatie van het fonds kan het bestuur (binnen de voorwaarden die daarvoor gelden) besluiten tot het repareren van de verlaging van de pensioenaanspraken en –rechten en het toekennen van inhaaltoeslagen, conform het bepaalde in de Abtn.

Er geldt geen mogelijkheid voor het terugdraaien van een verlaging van de pensioenopbouw.

6. Besluitvorming, communicatie en jaarlijkse toetsing

Besluitvorming

Voordat een opgenomen verlaging (korting) van kracht wordt, treedt het bestuur in overleg met de werkgever om door middel van het eventueel verkrijgen van additionele financiële bijdragen de verlaging van de opbouw of pensioenaanspraken en –rechten te voorkomen dan wel te beperken.

In onderstaand overzicht is opgenomen op welk moment voor de gedefinieerde maatregelen de besluitvorming plaatsvindt:

Maatregel	Betrokken partij(en)	Proces	Tijdslijn
Voorwaardelijke toeslag	Bestuur	Op basis van financiële positie per 30 september wordt bepaald of een toeslag kan worden verleend.	Besluitvorming in december vergadering Toekenning per 1 januari jaar daaropvolgend.
Premieruimte benutten	Bestuur, VO en sociale partners	Bij vaststelling kostendekkende premie en benodigde premie in het 4 ^{de} kwartaal.	September: berekening premiecomponenten. Oktober: voorstel in commissievergadering AFR. Oktober/ november: voorstel in bestuur November: Overleg sociale partners December: besluit bestuur
Aanpassen beleggingsbeleid	Bestuur	Op basis van een uit te voeren ALM-studie wordt bepaald of met een aanpassing van de beleggingsmix de doelstellingen kunnen worden gehaald binnen de risicohouding van het fonds.	De financiële situatie van het pensioenfonds, marktontwikkelingen en/of de uitkomsten van haalbaarheidstoets kunnen hiertoe een aanleiding geven. Moment nader te bepalen. Regulier: in beginsel zal eens per drie jaar een ALM-studie worden uitgevoerd (meest recent: Q1-2018).

Maatregel	Betrokken partij(en)	Proces	Tijdslijn
Verlaging opbouwpercentage	Bestuur en sociale partners	Het opbouwpercentage voor het daaropvolgend jaar wordt verlaagd als de gedempte kostendeekkende premie (ex-ante vast te stellen) hoger is dan de feitelijke premie. De methodiek van het bepalen van het verlaagde opbouwpercentage is opgenomen in het pensioenreglement. De verlaagde opbouwpercentages worden vervolgens voorgelegd aan sociale partners.	Zie tijdslijnen 'Premieruimte benutten' met dien verstande dat i.p.v. overleg met sociale partners er een bindend advies van het bestuur wordt voorgelegd aan sociale partners.
Premieverhoging / aanvullende bijdrage	Bestuur en werkgever	Als er sprake is van het verlagen van aanspraken en rechten (a) dan wel het verlagen van het opbouwpercentage (b), wordt eerst overleg gevoerd met de werkgever voor een mogelijke additionele bijdrage.	(a) Inzicht in financiële situatie waarbij met hoge waarschijnlijkheid dient te worden gekort; nader te bepalen (op basis van de ontwikkeling en projectie van de actuele dekkingsgraad ⁹ ten opzichte van kritische dekkingsgraad wordt een inschatting gemaakt van de kans op korting) (b) Moment van signaleren dat de feitelijke premie >20% wordt, is oktober.
Korten van aanspraken en rechten	Bestuur	In de bijlagen is een uitwerking van het proces opgenomen.	De effectuering kan op zijn vroegst een maand nadat de deelnemers, gewezen deelnemers, uitkeringsgerechtigden, werkgever en toezichthouder hierover geïnformeerd zijn, worden gerealiseerd.

⁹ Zoals weergegeven in de kwartaalrapportage van de coördinerend vermogensbeheerder.

Maatregel	Betrokken partij(en)	Proces	Tijdslijn
Heroverwegen inhoud pensioenregeling	Bestuur en sociale partners	Als uit de haalbaarheids-toets blijkt dat de ondergrens van het pensioenresultaat niet wordt gehaald dan legt het bestuur deze situatie voor aan de sociale partner met het verzoek om de pensioenregeling aan te passen ¹⁰	Opstellen haalbaarheidstoets voor 1 juli ieder kalenderjaar. Daarna overleg met sociale partners.

Communicatie

Het financieel crisisplan is onderdeel van de Abtn. De belanghebbenden zullen via de website en het jaarverslag worden geïnformeerd over de actualisatie van de Abtn en het financieel crisisplan in het bijzonder.

Een besluit tot verlagen van opbouw of het verlagen van pensioenaanspraken en - rechten zal zowel via de website van het fonds worden bekendgemaakt als via (digitale) brieven aan de belanghebbenden. Daarnaast wordt informatie opgenomen in de startbrief en laag 1 van Pensioen 1-2-3 (herstelplan van kracht) en in het UPO.

¹⁰ Meer risico toevoegen in het beleggingsbeleid is niet mogelijk en/of wenselijk.

In onderstaand schema wordt weergegeven welke partij op welke manier en op welk moment wordt geïnformeerd:

Maatregel	Stakeholders	Communicatievorm	Wanneer
Financieel crisisplan algemeen	Alle belanghebbenden (-gewezen-deelnemers en uitkerings-gerechtigden) DNB	via website en fysiek (DNB)	Na vaststelling crisisplan; nader te bepalen
Toeslagverlening	Alle belanghebbenden	Brieven (per deelnemersgroep), Website, UPO	<p>Informatie over toeslagverlening moet tenminste jaarlijks worden verstrekt. Brieven: in overleg te bepalen Website: in overleg te bepalen UPO: conform UPO planning</p> <p>Informatie over wijziging van het toeslagbeleid binnen 3 maanden.</p>
Verlaging van opbouwpercentage	Sociale partners Actieve deelnemers	<p>Sociale partners: brief binnen 2 weken na nemen besluit</p> <p>Actieve Deelnemers: - Brieven - Website - UPO</p>	<p>Na moment besluitvorming:</p> <p>Brieven: binnen 6 weken Website: binnen 2 weken UPO: conform UPO traject</p>
Verlagen van pensioenrechten en -aanspraken	Alle belanghebbenden Sociale partners DNB	<p>DNB: brief binnen 2 weken na nemen besluit</p> <p>Sociale partners: schriftelijk binnen 2 weken na nemen besluit</p> <p>Deelnemers, gewezen deelnemers en partners en pensioengerechtigden: - Brieven - Website - UPO</p>	<p>Na moment besluitvorming:</p> <p>Brieven: binnen 6 weken Website: binnen 2 weken UPO: conform UPO traject</p>

Verwachtingsmanagement naar belanghebbenden

Situatie	Omschrijving	Maatregelen
Langere tijd geen toeslagverlening	De financiële situatie is zodanig dat toeslagen op korte en middenlange-termijn (1-5 jaar) niet mogelijk zijn.	Met belanghebbenden dient te worden gecommuniceerd dat het de verwachting is dat de komende jaren geen toeslagen kunnen worden verleend. Middels: <ul style="list-style-type: none"> - Brieven - Website - Jaarverslag
Verwachte verlaging van aanspraken en rechten (o.b.v. herstelplan)	De actuele dekkingsgraad daalt met hoge waarschijnlijkheid tot onder de kritieke ondergrens waarbij geen herstel binnen de looptijd van het herstelplan kan worden aangetoond.	Met belanghebbenden dient tijdig te worden gecommuniceerd dat met hoge waarschijnlijkheid gekort moet worden. Middels: <ul style="list-style-type: none"> - Brieven - Website - Jaarverslag <p>Moment van communicatie en de inhoud van de communicatie hangt af van de ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad t.o.v. de kritische dekkingsgraad. Nader te bepalen (op basis van de ontwikkeling en projectie van de actuele dekkingsgraad¹¹ ten opzichte van kritische dekkingsgraad wordt een inschatting gemaakt van de kans op korting).</p> <p>(zie ook bijlage a-2)</p>
Verwachte verlaging van aanspraken en rechten in het kader van herstel naar MVEV (na 6 meetmomenten)	De actuele dekkingsgraad daalt tot onder het kritieke pad (zie 4. "Kritieke pad") waarbij geen herstel (naar MVEV) binnen vijf jaar na ontstaan van het tekort wordt verwacht.	Indien de ontwikkeling van de dekkingsgraad zicht met hoge waarschijnlijkheid onder het kritieke pad bevindt, dient hierover met belanghebbenden over te worden gecommuniceerd. Middels: <ul style="list-style-type: none"> - (start) brieven - Website - Jaarverslag <p>Moment van communicatie en de inhoud van de communicatie hangt af van de ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad t.o.v. de kritische dekkingsgraad. Nader te bepalen.</p> <p>(zie ook bijlage b-2)</p>

¹¹ Zoals weergegeven in de kwartaalrapportage van de coördinerend vermogensbeheerder.

Evaluatie financieel crisisplan

Het financieel crisisplan wordt als onderdeel van de Abtn geëvalueerd en indien nodig geactualiseerd.

Bijlage a – Stappenplan bij het verlagen van pensioenaanspraken en -rechten indien het fonds naar verwachting niet binnen de gestelde termijn herstelt naar de vereiste dekkingsgraad

Stap	Actie
1.	Jaarlijks bij de evaluatie van het financieel crisisplan wordt de kritieke dekkingsgraad (zie paragraaf 4 van dit crisisplan) geactualiseerd. Aan de hand van de maandelijks berekening van de actuele en beleidsdekkingsgraad monitort het pensioenfonds of het naar verwachting nog mogelijk is om binnen de termijn van het herstelplan te herstellen tot het vereist eigen vermogen zonder pensioenaanspraken en rechten te korten.
2.	Indien bij de maandelijks berekening van de actuele en beleidsdekkingsgraad blijkt dat deze lager zijn dan de kritieke dekkingsgraad, worden de stakeholders geïnformeerd over de mogelijke consequenties indien deze situatie zich voortzet tot het eerstvolgende evaluatiemoment van het herstelplan.
3.	Indien de beleidsdekkingsgraad bij de jaarlijkse actualisering van het herstelplan lager is dan de kritieke dekkingsgraad op dat moment, zal moeten worden besloten om tot een verlaging van pensioenaanspraken en –rechten (korting) over te gaan.
4.	Het kortingspercentage wordt zodanig vastgesteld dat na de korting de vereiste dekkingsgraad naar verwachting wordt bereikt aan het einde van de looptijd van het herstelplan (een korting wordt ineens doorgevoerd indien de uitvoeringskosten van een korting hoger liggen dan de omvang van de korting. Indien de uitvoeringskosten lager zijn dan wordt de korting gespreid over maximaal 5 jaar. Alleen de korting in het eerste jaar zal onvoorwaardelijk worden toegepast).
5.	Het verantwoordingsorgaan zal worden geïnformeerd over het besluit tot voorgenomen korting van pensioenaanspraken en pensioenrechten.
6.	Als het besluit tot korting genomen is, zullen alle belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, uitkeringsgerechtigden), sociale partners, interne en externe toezichtorganen alsook de pensioenuitvoerder zo spoedig mogelijk (uiterlijk 2 weken) worden geïnformeerd dat de pensioenaanspraken en pensioenrechten dienen te worden gekort. Hierbij kunnen voor de verschillende belanghebbenden verschillende communicatiemiddelen, dan wel aparte communicatie-uitingen, van kracht zijn (zie ook paragraaf 6 van dit crisisplan).
7.	Nadat de informatievoorziening over effectueren van de korting heeft plaatsgevonden, dient de korting ook daadwerkelijk in de administratieve systemen te worden verwerkt.

Bijlage b – Stappenplan bij het verlagen van pensioenaanspraken en -rechten indien de beleidsdekkingsgraad op 6 opeenvolgende meetmomenten onder het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad is (en de actuele dekkingsgraad van het fonds op het 6^e meetmoment eveneens lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad)

Stap	Actie
1.	Jaarlijks bij de evaluatie van het financieel crisisplan wordt het kritieke pad geactualiseerd (zie paragraaf 4 van dit crisisplan). Aan de hand van de maandelijks berekening van de actuele en beleidsdekkingsgraad monitort het pensioenfonds of het naar verwachting nog mogelijk is om tijdig te herstellen tot het minimaal vereist eigen vermogen zonder pensioenaanspraken en rechten te korten.
2.	Indien bij de maandelijks berekening van de actuele en beleidsdekkingsgraad (in 2019) blijkt dat deze lager zijn dan het kritieke pad, wordt door het bestuur afgewogen wanneer en hoe de stakeholders worden geïnformeerd over de mogelijke consequenties indien de beleidsdekkingsgraad gedurende 6 opeenvolgende meetmomenten onder het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad blijft (en de actuele dekkingsgraad op het 6e meetmoment eveneens lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad). Hiertoe wordt in 2019 een projectplan opgesteld.
3.	Indien de beleidsdekkingsgraad op 6 opeenvolgende meetmomenten onder het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad blijft (en de actuele dekkingsgraad op het 6e eveneens lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad), zal moeten worden besloten om tot een verlaging van pensioenaanspraken en -rechten over te gaan.
4.	Het kortingspercentage wordt zodanig vastgesteld dat de actuele dekkingsgraad (na korting) gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad (een korting wordt ineens doorgevoerd indien de uitvoeringskosten van een korting hoger liggen dan de omvang van de korting. Indien de uitvoeringskosten lager zijn dan wordt de korting gespreid over maximaal 5 jaar). De korting is geheel onvoorwaardelijk.
5.	Het verantwoordingsorgaan zal worden geïnformeerd over het besluit tot voorgenomen korting van pensioenaanspraken en pensioenrechten.
6.	Als het besluit tot korting genomen is, zullen alle belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, uitkeringsgerechtigden), sociale partners, interne en externe toezichtorganen alsook de pensioenuitvoerder zo spoedig mogelijk (uiterlijk 2 weken) worden geïnformeerd dat de pensioenaanspraken en pensioenrechten dienen te worden gekort. Hierbij kunnen voor de verschillende belanghebbenden verschillende communicatiemiddelen, dan wel aparte communicatie-uitingen, van kracht zijn.
7.	Nadat de informatievoorziening over effectueren van de korting heeft plaatsgevonden, dient de korting ook daadwerkelijk in de administratieve systemen te worden verwerkt.
